

Justis- og
beredskapsdepartementet

Hovedinstruks for politiet

Fastsatt av Justis- og beredskapsdepartementet med virkning fra 21. juli 2022.

A. Innledning

Instruks for politiet er fastsatt i medhold av Reglement for økonomistyring i staten § 3, og gjelder fra 21. juli 2022. Instruksen er fastsatt av Justis- og beredskapsdepartementet (JD) og erstatter hovedinstruks til politidirektøren av 16. januar 2018.

Formålet med instruksen er å klargjøre myndighet og ansvarsdeling mellom JD og politiet. Instruksen fastsetter videre departementets krav til politiets interne styring og kontroll og rammene for styringsdialogen mellom JD og Politidirektoratet (POD).

Instruksen er bygd opp som et supplement til *reglement for økonomistyring i staten (Reglementet)* og *bestemmelser om økonomistyring i staten (Bestemmelsene)*. Styring og kontroll i politiet skal følge *Reglementet* og *Bestemmelsene* med de presiseringer som fremgår av denne instruksen. *Reglementet* og *Bestemmelsene* gjelder i sin helhet også for de punktene det ikke er gitt presiseringer om i instruksen.

B.1 Departementets myndighet og ansvar

JD har det overordnede ansvaret for politiet. Dette innebærer ihht. *Bestemmelsene* pkt. 1.3 blant annet et ansvar for å påse at virksomheten har god styring og kontroll, og sørge for at styringsdialogen mellom departementet og virksomheten fungerer hensiktsmessig.

Departementet fastsetter overordnede mål og krav til virksomheten innenfor de rammer Stortinget fastsetter gjennom lov- og budsjettvedtak. Departementet setter mål og tildeler økonomisk ramme og fullmakter til politiet gjennom et årlig tildelingsbrev og eventuelle supplerende tildelingsbrev. Politiets resultater, styring og kontroll følges opp gjennom styringsdialogen, jf. nærmere omtale under punkt D nedenfor. POD representerer etaten i styringsdialogen med departementet.

Departementet har instruksjonsmyndighet overfor politiet, med de avgrensingene som følger av punkt B.2. Departementet har også et samordningsansvar for krav som stilles til politiet fra andre departementer og virksomheter i staten.

B.2 Politiets myndighet og ansvar

Samfunnsoppdraget og hovedoppgavene til politiet er definert i §§ 1 og 2 i lov av 4. august 1995 nr. 53 om politiet (politiloven). Politiets hovedoppgaver er å opprettholde alminnelig orden, forebygge og forhindre straffbare handlinger, beskytte borgerne og deres lovlydige virksomhet samt å etterforske og forfølge straffbare lovbrudd.

Politiets er en statlig virksomhet underlagt JD. Politiet er organisert med et sentralt direktorat (Politidirektoratet) med følgende underliggende enheter:

- Tolv politidistrikter
- Fem særorganer med nasjonale oppgaver (Kripos, Økokrim, Politiets utlendingsenhet, Utrykningspolitiet og Politihøgskolen¹)

---

¹ Politihøgskolen har et styre som øverste organ og er underlagt Justis- og beredskapsdepartementet, jf. politiloven § 24a. Politihøgskolen er underlagt POD jf. FOR-2002-11-25-1330 § 1. Politihøgskolen er i egen forskrift delvis innlemmet universitets- og høgskoleloven, jf. FOR 2005-12-16 nr. 1576.

- Fire øvrige underliggende enheter (Politiets fellestjenester, Politiets IKT-tjenester, Nasjonalt ID-senter og Grensekommisariatet).

Politiet skal ha en desentralisert organisasjonsstruktur, og en hensiktsmessig geografisk fordeling av oppgaver og ressurser. Tjenestestedene skal lokaliseres på en slik måte at befolkningen i alle deler av landet sikres god tilgang på politiets tjenester.

Politidirektøren er virksomhetsleder i politiet og beskikkes på åremål av Kongen i statsråd.

POD forvalter tillagte oppgaver og ledelse av politiet innenfor gjeldende regelverk, budsjettrammer og fullmakter gitt av JD.

POD har ansvaret for styring, faglig ledelse, oppfølging og utvikling i hele etaten, med de avgrensningene som følger av ansvaret til Riksadvokatembetet, Politiets sikkerhetstjeneste (PST), Hovedredningssentralen avdeling Sør-Norge/Nord-Norge, Sysselmesteren på Svalbard og Jan Mayen. POD skal både faglig og administrativt legge til rette for at distriktene kan ivareta oppgavene på best mulig måte

Samtidig har POD en generell instruksjonsmyndighet overfor politidistriktene, særorganene og øvrige underlagte enheter, der ikke annet er regulert i lov, med unntak av påtalefunksjonen i politiet.

Innenfor straffesaksbehandlingen har POD ansvaret for at normer, krav, mål og prioriteringer gitt av riksadvokaten kan realiseres på en mest mulig effektiv og hensiktsmessig måte gjennom ressursallokering, organisering og kompetansehevede tiltak.

POD skal påse at regjeringens politikk gjennomføres i henhold til de fastsatte rammene for virksomheten og innenfor de budsjettfullmakter, mål og krav som stilles i tildelingsbrev og andre oppdrag gitt i styringsdialogen. POD har ansvar for at politiske vedtak og departements føringer i etatsstyringen blir fulgt opp.

POD skal varsle departementet umiddelbart dersom det oppstår kritisk risiko eller alvorlig svikt i resultatoppgjøret, eller ved hendelser som kan medføre politisk og/eller mediemessig oppmerksomhet.

POD skal både på eget initiativ samt etter bestilling fra departementet levere innspill til departementets faglige arbeid, herunder regelverksarbeid, og politikkutvikling. Oppgaven omfatter også å gi innspill til arbeidet med statsbudsjettet iht. de frister departementet fastsetter. POD skal ha et aktivt forhold til regelverksutvikling innenfor sitt ansvarsområde. Dette gjelder uavhengig om det er departementet eller direktoratet som har fastsettelseskompetansen.

Avgrensninger i myndighet og ansvar

Politiets straffesaksbehandling

Politiet etterforsker og påtaleavgjør straffesaker under riksadvokatens overordnede faglige ledelse og ansvar. Politimestrene og sjef for særorgan med påtalemyndighet har ansvaret for straffesaksbehandlingen i sitt distrikt eller enhet, herunder at straffesaksbehandlingen holder nødvendig kvalitet og at fastsatte mål nås.

Det er riksadvokaten som overordnet påtalemyndighet som definerer de til enhver tid gjeldende normer og krav til straffesaksbehandlingen, både generelt og i den enkelte sak, og fastsetter mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen.

Politiets sikkerhetstjeneste

Politiets sikkerhetstjeneste (PST) er direkte underlagt JD. PST sine lokale enheter i politidistriktene er faglig underlagt Den sentrale enhet (DSE) i PST. Organisatorisk og administrativt er de underlagt den enkelte politimester. Oslo politidistrikt har ikke en lokal PST-enhet. Oppgavene i Oslo ivaretas av DSE. Politiet skal ha god dialog med PST om drift og utvikling av enhetene.

Sysselmasteren på Svalbard

Sysselmasteren på Svalbard er politimester for øygruppa, jf. Svalbardloven § 5. Sysselmasteren etatsstyres fra og er administrativt direkte underlagt JD. Sysselmasteren får sin bevilgning over Svalbardbudsjettet. Sysselmesterens politiarbeid utføres i henhold til de direktiver og retningslinjer som til enhver tid er gitt av politiet. Politiet kan ikke pålegge Sysselmasteren økonomiske forpliktelser. I de tilfeller der Sysselmasteren opptrer som politimyndighet gjelder politilovens regler. Sysselmasteren har påtalemyndighet i straffesaker, på lik linje med politimestre på fastlandet.

Jan Mayen

Politimesteren i Nordland er politimester for Jan Mayen, jf. forskrift om administrasjon av Jan Mayen kap. 2. Stasjonssjefen på Jan Mayen, ansatt av Forsvaret, er tildelt lokal politimyndighet etter instruks av 5. april 2011.

Hovedredningsentralen avdeling Sør-Norge/Nord-Norge

Instruks for politimester ved Hovedredningsentralen avdeling Sør-Norge/Nord-Norge slår fast at politimesteren i Sør-Vest politidistrikt og Nordland politidistrikt er operativt ansvarlig for henholdsvis Hovedredningsentralen avdeling Sør-Norge og HRS avdeling Nord-Norge, jf. Justis- og beredskapsdepartementets instruks av 1.7.2020.

Beredskap og krisehåndtering

Politiet skal ha god sikkerhet, beredskap og evne til krisehåndtering. Politidirektøren skal påse at det er etablert tilfredsstillende beredskap og krisehåndteringsevne i politiet. POD skal påse at det ved alvorlige hendelser eller kriser som utfordrer kapasitet og kompetanse i ett eller flere politidistrikter, er etablert planer og mekanismer for nødvendig samordning og prioritering av innsats.

POD og øvrige enheter i politiet skal ha nødvendige beredskapsplaner og gjennomføre årlige øvelser. POD skal ved behov bistå departementet i planlegging, gjennomføring og oppfølging av øvelser, samt delta i nasjonale øvelser.

Politiet er ansvarlig for at det etableres nødvendig koordinering med andre relevante etater ved større hendelser og kriser. POD skal raskt kunne etablere krisehåndteringsledelse ved behov og ivareta samhandling, nasjonal situasjonsforståelse og nasjonal operasjonell kriseledelse.

POD har et særskilt ansvar for at JD umiddelbart varsles og informeres om hendelser og saker av viktighet.

Samarbeid med andre virksomheter

Politiet skal, der det er relevant, drive opplæring og veiledning av samarbeidende aktører. Politiet skal samarbeide med andre virksomheter i justissektoren og på tvers av sektorer.

For å fremme norske interesser og styrke internasjonalt politisamarbeid skal politiet bidra aktivt til arbeidet i internasjonale organisasjoner hvor Norge er med, og i øvrig bilateralt eller multilateralt samarbeid på sakfelt som særlig berører politiet. Det forutsettes at politiet bidrar i internasjonale evalueringer innenfor relevante fagfelt.

Formidling av kunnskap

Politiet skal gi faglig bistand i form av utredninger, analyser og statistikk som kan belyse status og utvikling innenfor etatens ansvarsområder og som departementet har behov for i politikk- og tjenesteutvikling.

Politiet har et selvstendig ansvar for å formidle forskning og kunnskap og skal innenfor lovverkets rammer gjøre data av offentlig interesse lett tilgjengelig for allmennheten og for forskere.

C. Politiets interne styring

Politidirektørens myndighet og ansvar

Politidirektøren er virksomhetsleder og har det øverste ansvar for intern styring og kontroll, herunder faglig ledelse, styring og oppfølging i hele politiet. Politidirektøren har ansvar for at arbeidet med kultur og ledelse utvikles og prioriteres.

Den faglige ledelsen av straffesaksbehandlingen hører inn under Den høyere påtalemyndighet.

Etiske retningslinjer

Politidirektøren skal, med utgangspunkt i de etiske retningslinjene for statstjenesten, stille krav til og sørge for en høy etisk standard blant etatens medarbeidere, og således forebygge misligheter og økonomisk kriminalitet. Politidirektøren må vurdere behovet for egne etiske retningslinjer tilpasset virksomhetens behov og samfunnsoppdrag.

Politiets interne styring og kontroll

Politiet skal ha en effektiv intern kontroll, jf. § 14 i reglement for økonomistyring i staten. Driften skal være formåls- og kostnadseffektiv, utføres i samsvar med gjeldende lover og regler, og rapporteringen skal være pålitelig og nøyaktig. God intern styring innebærer at eventuelle vesentlige avvik forebygges, avdekkes og korrigeres i nødvendig utstrekning. Den interne styringen og kontrollen skal være tilpasset virksomhetens egenart, risiko og vesentlighet, og legge til rette for læring og forbedring, og sikre at virksomheten utvikles. Dette forutsetter at det etableres tydelig fordeling av ansvar og myndighet, hensiktsmessig organisasjonsstruktur, riktig kompetansesammensetning og gode systemer for informasjon og kommunikasjon. Politiet skal jobbe systematisk med å følge opp at systemet for internkontroll fungerer som tiltenkt.

Politiets interne styring og kontroll skal videre sikre tilstrekkelig styringsinformasjon og forsvarlige beslutningsgrunnlag. Politiet skal etablere interne systemer og rutiner for planlegging, budsjettering, oppfølging og rapportering. Etablert internkontroll skal primært være innebygd i den interne styringen, og den skal kunne dokumenteres.

Det forutsettes at POD har dialog med Riksadvokatembetet og PST i utarbeidelsen av og før utsendelse av resultatavtalene til politidistriktene, særorganene og andre underliggende enheter.

Merknader fra Riksrevisjonen skal ha høy prioritet. POD skal utvikle en konkret plan for oppfølging av eventuelle feil og mangler som er pekt på av Riksrevisjonen. Oppfølgingsplanen skal være tema i styringsdialogen og skal omtales i års- og tertialrapporteringen.

Internrevisjon

Politiet skal ha en internrevisjon. I Rundskriv R-117 Internrevisjon i statlige virksomheter fra Finansdepartementet går det frem at årlig revisjonsplan, årlig rapport om internrevisjonens virksomhet og enkeltrapporter fra internrevisjonen skal gjøres tilgjengelig for Riksrevisjonen, jf. punkt 5.4 i rundskrivet.

Måloppnåelse og risiko

Politiet skal planlegge slik at virksomheten når de mål og krav som er satt, og prioritere iht. vurderinger av risiko og vesentlighet. Planene skal ha både ettårig og flerårig perspektiv, dokumenteres i interne styringsdokumenter, og følges opp og revideres jevnlig.

POD og øvrige enheter i politiet skal gjennomføre løpende resultatmålinger og evalueringer for å følge opp måloppnåelse, ressursbruk, samt omfang og kvalitet i virksomhetens leveranser. Slike evalueringer skal brukes som en systematisk del av styringen. Resultatoppnåelsen på alle sentrale ansvarsområder skal dokumenteres. Politiet skal videre utarbeide informasjon som muliggjør vurderinger av kostnads- og formålseffektivitet.

Politiet må vurdere risiko og sårbarhet for hele virksomhetens ansvarsområde, og analysere og vurdere hvordan påvist risiko skal håndteres for å sikre måloppnåelsen. Risikovurderinger og oppfølging av risiko skal være en integrert del av systemet for styring og kontroll. Risikovurderinger og utviklingen i risiko vil være tema i styringsdialogen med departementet.

Erfaringslæring

Politiet har et selvstendig ansvar for å fremskaffe forskning og kunnskap som skal bidra til læring i politiet. Forskning og kunnskap skal komme til nytte og brukes til læring i hele politiet. Politiet skal arbeide for at egen virksomhet er kunnskapsbasert og skal gi brukerne et godt, likeverdig og effektivt tjenestetilbud.

Oppfølging av saker fra Spesialenheten for politisaker

Kunnskapen fra Spesialenhetens vurderinger og anbefalinger skal systematiseres hos POD, slik at avgjørelsene og uttalelsene fra enheten lettere kan formidles for læring og utvikling i politiet.

Nasjonalt varslingsombud

Det skal være gode rutiner for varsling om uønskede hendelser og kritikkverdige forhold, som etterlevs i hele etaten. Politiet skal ha et nasjonalt varslingsombud som skal bidra til god håndtering av varslingsaker i politiet.

Teknologi og digitalisering

Politiet skal ta i bruk teknologi som skal bidra til økt kvalitet og effektivisering av politiets arbeidsprosesser, blant annet gjennom digitaliserte publikumsløsninger. Bruk av teknologi og digitalisering skal være en integrert del av virksomhetsutviklingen til politiet, og IKT-systemene skal understøtte samhandling i og med politiet.

Informasjonssikkerhet

Politiets sikkerhetsarbeid skal være risikobasert og sørge for riktig beskyttelse av politiets verdier slik at politiet kan ivareta sitt samfunnsoppdrag. Politiets ledelsessystem for sikkerhet skal følge krav i sikkerhetsloven og baseres på ISO 27001. Politiet skal gjennomføre jevnlig ROS-analyser og årlige egnevalueringer av sikkerhetstilstanden i henhold til tilsendt mal.

Politiet skal ha god sikkerhet i egen informasjonsbehandling. Politiets digitale løsninger skal ha tilfredsstillende sikkerhet, både med hensyn til integritet, tilgjengelighet og konfidensialitet.

Delegering av fullmakter og kontroll av transaksjoner

Politidirektøren har budsjett disponeringsmyndighet og skal fastsette retningslinjer for videre delegering av budsjett disponeringsmyndighet og utføring av attestasjon, jf. *Bestemmelsene* punkt 2.5.2. POD skal ha en oversikt over hvem som har fått delegeret budsjett disponeringsmyndighet, tilsatte som kan gjennomføre attestasjon, og tilsatte som har myndighet til å autorisere utbetalinger i banken. Oversiktene skal være oppdaterte til enhver tid og kunne legges fram for kontroll.

Økonomisystem, regnskapsføring og –rapportering

Politiet skal følge felles standarder og systemer for budsjettering, regnskapsføring og betalingsformidling i staten, jf. bestemmelsene kap. 3. Virksomhetsregnskapet skal gi grunnlag for kontroll med disponeringen av gitte bevilgninger og grunnlag for analyser av virksomhetens aktiviteter

Politiet skal benytte periodiseringsprinsippet i henhold til de statlige regnskapsstandardene (SRS), jf. punkt 3.3.2 i *Bestemmelsene*.

Politiet skal rapportere regnskapsopplysninger til statsregnskapet i tråd med gjeldende prinsipper, rutiner og frister.

Årsregnskapet med noter skal utarbeides iht. *Bestemmelsene* punkt 3.4 og inngå som en del av årsrapporten.

Politiet skal utarbeide rutiner eller retningslinjer for virksomhetens behandling av eventuelle tilskuddsordninger, tilsagnsordninger, refusjonsordninger og garantier. Det må eksistere tilfredsstillende rapporteringsrutiner og kontrollrutiner.

D. Styringsdialog mellom JD og POD

Prop. 1 S og Stortingets behandling av denne danner grunnlag for den årlige styringsdialogen mellom JD og POD. Styringsdialogen består av styringsdokumenter, etatsstyringsmøter i forbindelse med års- og tertialrapporter og eventuelle møter om særlige problemstillinger.

Styringsdialogen mellom POD og JD skal være innrettet etter risiko og vesentlighet. Departementet legger til grunn at risikoperspektivet inngår som et sentralt element i virksomhetens rapportering.

Følgende dokumenter er de mest sentrale i styringsdialogen:

- Departementets instruks til virksomheten
- Departementets årlige tildelingsbrev til virksomheten
- Supplerende tildelingsbrev i løpet av året
- Særskilte rapporteringer
- Årsrapport, årsregnskap og tertialrapporter
- Referater fra etatsstyringsmøter og øvrige møter i styringsdialogen

Alle styringsdokumenter, herunder instruks til virksomheten og tildelingsbrev, skal utformes i dialog med POD. All styring skal være skriftlig.

I tilfeller der politiet blir stående i ekstraordinær hendeshåndtering over tid, skal det være dialog mellom POD og JD om eventuell justering i krav til måloppnåelse for politiet.

Tidspunkt og antall etatsstyringsmøter fastsettes i det årlige tildelingsbrevet. Dagsorden for møtene skal være avtalt på forhånd. Når saker krever oppfølging utover det som kan tas opp i forbindelse med ordinære etatsstyringsmøter, kan det etter behov avholdes særmøter i styringsdialogen. JD fører referat fra alle møter som inngår i styringsdialogen. Referatene sendes i kopi til Riksrevisjonen.

Tertialrapportene skal være risikobaserte og fokusere på eventuelle vesentlige avvik fra fastsatte mål og krav, og redegjøre for korrigerende tiltak. Ved eventuelle resultatavvik skal POD vurdere årsak til avvik, risiko/prognose ved årsslutt, samt eventuelle tiltak som skal iverksettes. Rapporteringen skal også inneholde regnskapsstatus samt en vurdering og prognose av budsjettet for hele året.

Årsrapporten skal være i henhold til fastsatte krav. POD skal i årsrapporten gi sin vurdering av måloppnåelse, resultater og administrative og andre forhold som er omtalt i tildelingsbrevet. Dersom fastsatte mål ikke nås, skal POD drøfte årsakene til dette i årsrapporten. Årsrapporten skal suppleres med informasjon om PODs interne mål eller indikatorer fra virksomhetens interne styringssystemer som ikke er omtalt i tildelingsbrevet, dersom dette er nødvendig for å gi et dekkende bilde av virksomhetens resultater og gi departementet grunnlag for å vurdere måloppnåelse og ressursbruk.

I forbindelse med tertial- og årsrapporteringen skal POD, sammen med Riksadvokaten, levere en felles vurdering av straffesaksavviklingen i politiet.

POD skal orientere departementet om saker som kan være av interesse for JD fra Riksrevisjonen, Sivilombudet og eventuelle andre tilsynsorgan.